

ГОДИШЕН ДОКЛАД
за
2021 г.

За фондация „Институт за пазарна икономика”	3
2021 г. – годината на възстановяване и растеж.....	4
Дейности, свързани с мисията	4
Анализ на основните програми за социално подпомагане, януари 2021.....	5
Основания за възобновяване на конституционния дебат относно съдебната власт в България, март 2021.....	5
Оценка на потребностите от социални услуги на местно ниво, март 2021	5
Международно сравнително изследване „Бюджетни разходи за борба с КОВИД: пропуски в отчетността”, май 2021.....	5
Ден на свобода от правителството, май 2021.....	5
Съдебната карта: Ефекти от прилагане на Модел 4, разработен от Висшия съдебен съвет, юни 2021.....	6
Предизвикателствата пред социалната защита след пандемията, юли 2021	6
„Успехите и провалите на българските правителства 1998-2020”, септември 2021	6
Първите две години от приемането на закона за публичните предприятия в България, ноември 2021.....	6
Правосъдието в политическите платформи в контекста на 45-ото, 46-ото и 47-ото Народно събрание, ноември 2021.....	6
Алтернативен бюджет на ИПИ, декември 2021.....	7
Поглед към плана за възстановяване и устойчивост - приоритети, инвестиции, очаквани резултати, декември 2021	7
Преглед и анализ на неравенството във възможностите в България, декември 2021.....	7
Изследване на ИПИ: Здравеопазването на местно ниво: ресурси, резултати, ефекти, декември 2021	7
"Регионални профили: показатели за развитие", декември 2021.....	8
Икономически и инвестиционен профил на Столична община, декември 2021	8
Застъпническа дейност	8
Консултантска дейност на ИПИ	9
Присъствие в мрежата	9
Публични събития.....	9
Медийни изяви	10
Финанси.....	10

За фондация „Институт за пазарна икономика”

Фондация „Институт за пазарна икономика” е официално регистрирана на 15 март 1993 година.

От 2010 г. институтът е юридическо лице с нестопанска цел в обществена полза.

От 2018 г. институтът е пререгистриран в Търговски регистър и регистър на ЮЛНЦ.

Мисията на ИПИ е да развива и защитава пазарните подходи за преодоляване на предизвикателствата, пред които гражданите на България и в региона се изправят.

Средствата за това са:

- Застъпничество за принципите на индивидуална свобода и пазарна икономика;
- Разпространение на икономическо знание;
- Създаване на среда, в която лесно да се вземат информирани решения.

Целите на ИПИ са да предоставя независима оценка и анализ на политиката на правителството, както и да служи като трибуна за обмяна на възгледи и мнения.

Съвет на ИПИ (към края на 2021 г.)

- Красен Станчев (председател)
- Андрей Евтимов
- Левон Хампарцумян
- Кенет Лефковиц
- Георги Саракостов
- Боряна Димитрова

Екип на ИПИ (към края на 2021 г.)

1. Светла Костадинова, изпълнителен директор
2. Лъчезар Богданов, главен икономист
3. Петър Ганев, старши изследовател
4. Зорница Славова, старши икономист
5. Адриан Николов, икономист
6. Петя Георгиева, икономист
7. Иван Брегов, правен експерт, ръководител на Правна програма
8. Екатерина Баксанова, правен експерт (отпуск по майчинство)
9. Дора Тодорова, главен счетоводител
10. Весела Добринова, офис мениджър

2021 г. – годината на възстановяване и растеж

Независимо от ковид пандемията и високите цени на газа и електричеството, 2021 г. беше година на възстановяване от шока, срива в производството, блокирането на търговията, пътуванията и социалния живот, които белязаха 2020 г.

Ако може изобщо да се говори за криза, тя беше породена от недостатъчен капацитет при предлагането, а не в свито търсене – икономиката и особено някои сектори прегоряха след години на ниски инвестиции в разширяване на производствения капацитет. През 2021 г. България регистрира ниска безработица, експортно ориентираната индустрия постигна рекорди в износа, а разходите за труд нараснаха с втория най-висок темп в ЕС.

От икономическа гледна точка 2021 г. беше година, в която така необходими реформи може и трябва да се задвижат. Това, обаче, беше невъзможно поради четирите избора през 2021 г. и двете служебни правителства. Бяха похарчени огромни бюджетни средства за социални разходи и помощи за бизнеса, повечето от които не бяха насочени към нуждаещите се, а към всички. Това прахосничество създава грешни очаквания, поражда лобистки усилия за допълнителни политики и отлага необходими реформи. Същевременно, публичните инвестиции бяха силно ограничени, а Планът за възстановяване и устойчивост значително забавен, което лиши икономиката от нужни инвестиции и реформи.

В тази среда и изключително предизвикателство публично да се провеждат усилия за застъпничество. Голяма част от времето на екипа на ИПИ беше посветена на коментар и критика на обсъждани антикризисни мерки, големи харчове и обещания от политическите партии, които бяха в перманентна предизборна реторика.

ИПИ беше търсен неформално за консултации от част от политическите партии, в които бяха обсъждани варианти на мерки и политики. Сред фокусите на тези дискусии бяха промени в социалната политика, политиката по доходите, съдебната реформа, данъчната политика, Националният план за възстановяване и устойчивост, инвестициите, регионалната политика и бизнес средата.

През 2021 г. изследователските усилия на ИПИ бяха насочени в следните области:

- Наблюдение, анализ и застъпничество за реформа на съдебната система;
- Повишаване на знанието за регионалното развитие с изключителен фокус върху общинските икономики;
- Застъпнически дейности за увеличаване на фискалната децентрализация;
- Задълбочаване на разбирането за ефективността на социалната политика;
- Идентифициране, разкриване и коментар на популистки политики;
- Ефекти и примери на популистки политики и регулации върху предприемаческата активност;
- Реформа на секторни политики в посока либерализация, повече конкуренция и пазар.

Дейности, свързани с мисията

През 2021 г. ИПИ публикува 16 задълбочени анализа, които изследват актуални теми и предлагат решения, основани на принципите на повече свобода – лична и за предприемачите.

Всички анализи са достъпни на страницата на ИПИ - <https://ime.bg/bg/analizi/>.

Анализ на основните програми за социално подпомагане, януари 2021

Разгледани са избрани програми за социално подпомагане и обезщетения, изплащани през осигурителната система. Основният критерий за подбор е степента, в която програмите са насочени към намаляване на бедността повишаване на доходите, интеграцията на хората с увреждания и насърчаване на социалното включване. Представена е динамиката на основните параметри на избраните програми в периода 2015- 2019 г., а при налични данни са добавени и най-новите развития през 2020 г. За България това е период на устойчив икономически растеж, през който постепенно заетостта нараства и достига исторически най-високите си стойност, безработицата спада, а работните заплати нарастват с бързи темпове. В доклада е включен и кратък първоначален преглед на промените в бюджетните разходи за социално подпомагане след началото на кризата, причинена от пандемията от новия коронавирус.

Основания за възобновяване на конституционния дебат относно съдебната власт в България, март 2021

Екипът на Правната програма на ИПИ потърси решения на проблемите с организацията и устройството на съдебната власт в България в три направления. Първо, предлагаме конкретна концепция за преуреждане на конституционната рамка. Правим тези предложения на основание изследване възможността те да бъдат осъществени от Обикновено народно събрание като в следствие на това втората част на изложението е посветена на относимата към проблематиката практика на Конституционния съд. В съдържателен план, третата част на текста разглежда международните стандарти в областта на съдебната власт както и конкретните препоръки към България, свързани с дефицитите при функционирането на българските съд и прокуратура и органа, администриращ организационните въпроси – Висшия съдебен съвет.

Оценка на потребностите от социални услуги на местно ниво, март 2021

Оценката на потребностите е ключов фактор за определянето на вида, капацитета и териториалното разпределение на различните социални услуги. Разглеждането на нуждите от грижа, подкрепа и социално включване показва, че потребностите по своята същност се различават изключително силно според особеностите на отделните рискови групи. Нещо повече, потребностите зависят и от фактори със силно изразен регионален характер. Изследването разглежда различните потребности и рискови групи в съчетание с обхвата на предоставяните социални услуги по делегираните от държавата дейности.

Международно сравнително изследване „Бюджетни разходи за борба с КОВИД: пропуски в отчетността”, май 2021

Пандемията от коронавирус предизвика спешна промяна в бюджетните приоритети и увеличаване на публичните разходи в повечето държави по света. Обявените до края на 2020 г. антикризисни пакети на глобално ниво надхвърлят 14 трилиона щатски долара. Независимо от нуждата от гъвкавост и скорост в действията, правителствата трябва да харчат прозрачно, отговорно и с отчитане на интересите на засегнатите страни.

Ден на свобода от правителството, май 2021

Близо 140 дни работим за държавата през 2021 г. Въпреки тежкия удар на пандемията, през тази година консолидираните приходи в бюджета се очаква да достигнат 47,6 млрд. лв. Очакваният размер на брутния вътрешен продукт на страната за 2021 г. е 124,5 млрд. лв., което означава, че средно за един календарен ден българите ще изработват по 341 млн. лв. Ако приемем, че всичко изработено от началото на годината отива в държавата хазна, то ще ни трябват 140 дни да я

попълним. Това означава, че Денят на данъчна свобода през 2021 г. се пада на 20 май, което е най-късната дата за „данъчна“ свобода през последните над 10 години.

Съдебната карта: Ефекти от прилагане на Модел 4, разработен от Висшия съдебен съвет, юни 2021

През последните месеци в правните среди и в българското общество с особено внимание се наблюдават действията на Висшия съдебен съвет (ВСС) относно реорганизацията на териториалното разположение на съдилищата в Република България, придобило публичност като „реформа на съдебната карта“. Безспорно това бе една от водещите цели на Стратегията за съдебна реформа 2014-2020 г.1. В този смисъл това начинание от компетентността на Съвета само по себе си бе възможност и за решаване в съвкупност на ключови проблеми за съдебната власт, свързани с неумелото провеждане на конкурсната дейност, неефективното разходване на бюджета, скъпата и зле организирана модернизация в областта на електронното правосъдие. Целта на изследването бе да предложи обективни и приложими параметри, по които да бъде осъществена тази промяна.

Предизвикателствата пред социалната защита след пандемията, юли 2021

В навечерието на пандемията родната икономика вървеше на бързи обороти, заетостта достигна рекордно високи нива, а безработицата се приближи до „санитарния“ си минимум. С ръста на доходите обаче индикаторите за неравенство останаха високи, като коефициентът на Джини надхвърли 40%, отношението между доходите на най-бедните и най-богатите 20% от домакинствата достигна 8 пъти, а България оглави европейските класации по тези показатели. Високото неравенство в добрите години демонстрира неефективността на социалните трансфери у нас спрямо уязвимите групи.

„Успехите и провалите на българските правителства 1998-2020“, септември 2021

Настоящото издание е седмо поред и допълва предишните издания с прегледа и групирането на **нови 69 одитни доклада**. Така изследването обхваща всички публикувани одитни доклади за дейността на централната администрация до 30 юни 2021 година. Разгледаните доклади стават общо 1035, обхващат 23 години от работата на администрацията (от 1998 до 2020 г.) и включват разходи за близо 156 млрд. лв. публични средства.

Първите две години от приемането на закона за публичните предприятия в България, ноември 2021

Публичните предприятия заемат важно място в структурата на икономиката на България, като в определени сектори са доминиращи (здравеопазване, енергетика, железопътен транспорт). Тяхното влияние не се изчерпва само със структуроопределящ потенциал, но и с висока заетост, значителен размер на държавно финансиране под формата на субсидии и капиталови трансфери и относително ниска ефективност на работа. Целта на анализа е да проследи до каква степен са изпълнени изискванията на законодателството за управление на публичните предприятия до момента – две години след приемане на закона за публичните предприятия (ЗПП).

Правосъдието в политическите платформи в контекста на 45-ото, 46-ото и 47-ото Народно събрание, ноември 2021

В месеца преди парламентарните избори за 45-ото НС направихме критичен прочит на предизборните програми на основните кандидати за представителство в 45-ото Народно събрание в областта на правосъдието и борбата с корупцията. Уверихме се, че и в навечерието на парламентарните избори за 47-мо НС, проблемите остават нерешени, а партиите и

коалициите, с едно изключение, залагат основно на програмите си от пролетта на 2021 г. Вярваме, че с представянето в обобщен вид на политическите възгледи на кандидатите бихме постигнали две важни начинания: да бъдем в помощ на българските граждани при упражняване на избирателните им права, както и да оставим трайна памет за обещаното, съответно, изпълненото при упражняване мандата на парламентарно представените партии в Парламента и в рамките на изпълнителната власт.

Алтернативен бюджет на ИПИ, декември 2021

Алтернативата на ИПИ представя идеи за по-ниски данъци, по-ефективни публични разходи и повече свобода със съществено макроикономическо значение, които могат да променят страната. През новата 2022 г. икономическите политики трябва да се върнат към дългосрочните предизвикателства на растежа и развитието, оставяйки краткосрочните “корона” мерки, помощи и субсидии в миналото.

Поглед към плана за възстановяване и устойчивост - приоритети, инвестиции, очаквани резултати, декември 2021

Настоящият анализ има за цел да представи същността на Механизма за възстановяване и устойчивост, историята на включването на България в пакета „Следващо поколение“ и вече подадения Национален план за възстановяване и устойчивост на България. Засичането на заложените в страната параметри за изпълнение, приоритетите на ЕС и планираните инвестиции в останалите страни членки показва доколко България се вписва в общите политики на Съюза. Инвестициите, включени в българския план, очертават пътя на страната към осъществяването на важни реформи, възстановяването от пандемията и нейните последствия и постигането на устойчив икономически растеж.

Преглед и анализ на неравенството във възможностите в България, декември 2021

Анализът на неравенствата често се съсредоточава върху разпределението и на доходите и богатството в обществото – с други думи, върху резултатите от икономическата дейност. Това обаче далеч не е единственият начин за разбиране и разглеждане на неравенството. През последните години все повече популярност набира анализирането не на резултатите, а на възможностите; така фокусът се поставя не на изхода, а на входа на икономическите процеси. Използвайки този подход целите на социалната политика може да се дефинират различно – докато съсредоточаването върху резултатите означава търсене на механизми за преразпределянето на доходи и блага през държавата, то открояването и анализът на фундаменталните причини и фактори зад неравенството насочва политиките върху премахването им. Настоящият анализ разглежда измеренията на неравенството във възможностите в няколко ключови направления – в образованието, в бедността сред семействата и децата, в жилищните условия и в достъпа до здравеопазване.

Изследване на ИПИ: Здравеопазването на местно ниво: ресурси, резултати, ефекти, декември 2021

Кризата в здравеопазването, причинена от пандемията, поставя множество въпроси относно адекватността на здравната система в страната, нейния капацитет, възможности и проблеми. Настоящият анализ стъпва върху индикаторите в категория „Здравеопазване“ от изследването на ИПИ „Регионални профили: показатели за развитие“. Прегледът на редица други данни относно ресурсите, резултатите и ефектите в системата на здравеопазването допълва тази база и очертава някои основни параметри на достъпа до здравни грижи и влиянието на пандемията през 2020 година. Проследяването на случващото се на местно ниво откроява различията и

спецификите на здравеопазването във всяка една българска област. Последните сравними данни на областно ниво са за 2020

"Регионални профили: показатели за развитие", декември 2021

За десета поредна година Институтът за пазарна икономика представя „Регионални профили: показатели за развитие“ – единствения по рода си алманах на регионалното развитие в България. „Регионалните профили“, както е по-известно изданието, се превърна в безспорна запазена марка на ИПИ. Тази година изданието разкрива социално-икономическото състояние на областите в България в условията на пандемия.

Икономически и инвестиционен профил на Столична община, декември 2021

Годините преди пандемията са период на бурен икономически растеж в столицата. През 2019 г. брутния вътрешен продукт на София е над 51 млрд. лв. и вече представлява близо 43% от националната икономика. Само през 2019 г. номиналният ръст на БВП в столицата надвишава 15% и е почти двойно по-висок от средния за страната. Ускорението на растежа се дължи в голяма степен на положителната динамика в сферата на услугите, които носят близо 87% от добавената стойност в София. Развитието на дигиталния сектор, особено в сферата на информационните технологии и услуги, е основният двигател за растежа на столичната икономика преди пандемията. Индустиалният подем в широката периферия на София също е отчетлив и дава ефект върху цялостното развитие на региона.

Застъпническа дейност

Сред основните средства за постигане на целите на ИПИ е осъществяването на застъпническа дейност чрез участие в организирания процес на обществени консултации от администрацията. Изпращането на официални становища е част от този процес. През 2021 г. екипът на ИПИ изпрати следните официални становища:

1. Становище на ИПИ относно проект на наредба за планирането на социалните услуги, 15 януари 2021
2. Становище на ИПИ във връзка с провежданата от ЕК консултация относно реформите на пазара на електроенергия в България, 11 февруари 2021
3. Въпроси от ИПИ към кандидата за избран член на Висшия съдебен съвет от квотата на следователите - Стефан Петров, 26 февруари 2021
4. Становище на ИПИ относно проекта на Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията (2021-2027 г.) - бележки и препоръки, 26 февруари 2021
5. Становище на ИПИ по Националния план за възстановяване и устойчивост в сферата на правосъдието, 28 юли 2021

Всички те са достъпни на страницата на ИПИ - <https://ime.bg/bg/articles/stanovishta-na-ipi-2021/>.

Консултантска дейност на ИПИ

Стопанската дейност на екипа позволява частично финансиране на дейностите по мисията на ИПИ, но има и по-важна функция – задълбочаване на знанието за икономическите процеси в страната и добиване на познание за развитието на конкретни сектори, проблемите и предизвикателствата пред предприемачите. През изминалата година ИПИ изготви аналитични доклади за няколко големи и активно инвестиращи компании.

Присъствие в мрежата

В унисон с работата си ИПИ поддържа няколко **страници**.

1. Сайт на ИПИ - www.ime.bg
2. 265 истории за икономика – www.265obshtini.bg
3. 2% в твоята община - <http://dvenasto.bg/>
4. Икономическата библиотека на ИПИ и БМА - <http://library.ime.bg/>
5. Бедността в България - <http://www.bednostbg.info/>
6. Социалната политика в България - <https://socialchangebg.info/>
7. Регионални профили - <http://www.regionalprofiles.bg/>
8. Моите данъци - <https://www.kolkodavam.bg/>

ИПИ има и активна фейсбук страница - <https://www.facebook.com/InstituteMarketEconomics>.

Публични събития

Връщането към нормалността позволи провеждането на много събития, част от които онлайн, а друга – с присъствие на заинтересовани страни, медии и граждани.

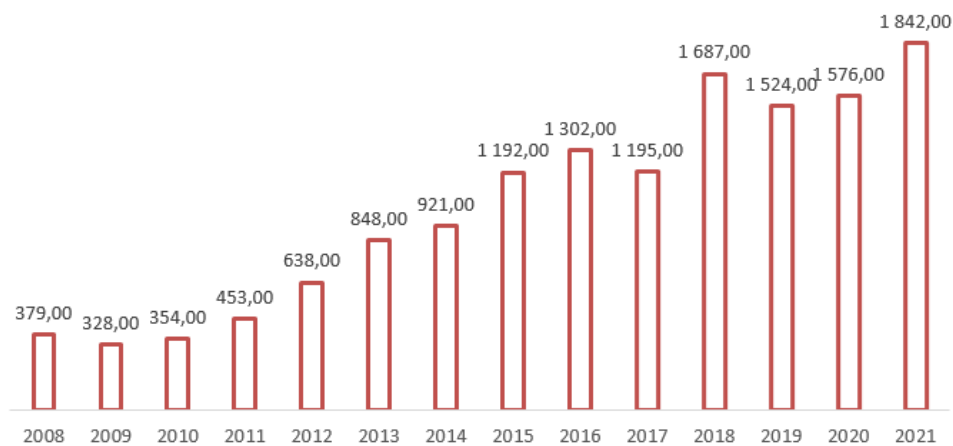
1. Неравенството във възможностите в България – оценка, разрези и възможни решения - 16 декември 2021
2. Представяне на анализ "Поглед към Плана за възстановяване и устойчивост" - 14 декември 2021
3. Представяне на десетото издание на "Регионални профили: показатели за развитие - 2021" (09 декември 2021 г.)
4. Публично обсъждане на тема: Предизвикателствата пред социалната защита след пандемията и в условията на политическа нестабилност - 27 октомври 2021
5. Представяне на доклад на ИПИ: Икономика на футбола в България - 25 август 2021
6. Представяне на Регионални профили: показатели за развитие 2020 (английско издание) - 29 юни 2021
7. Пресконференция: Предизвикателствата пред социалната защита след пандемията - 05 юли 2021
8. Europe Liberty Forum – 22 и 23 юни 2021 г.

9. Представяне: Областните икономики на Южна България: състояние и перспективи, 09 февруари 2021
10. Представяне: Областните икономики на Северна България - състояние и перспективи, 02 февруари 2021
11. Представяне на деветото издание на Регионални профили: показатели за развитие 2020 (26 януари 2021)

Медийни изяви

Медийните изяви на екипа на ИПИ показват активно търсене на експертизата на екипа от страна на медиите.

Медийни публикации и участия

Сред основните медийни партньори на ИПИ през 2021 г. отново можем да открием Дарик радио, в. Капитал, сп. Мениджър, Блумбърг ТВ, ТВ България он ер, БНР, БНТ, mediapool.bg, Dnevnik.bg, в. 24 часа, Клуб Z, Investor.bg, ТВ+, bTV, Нова ТВ и др.

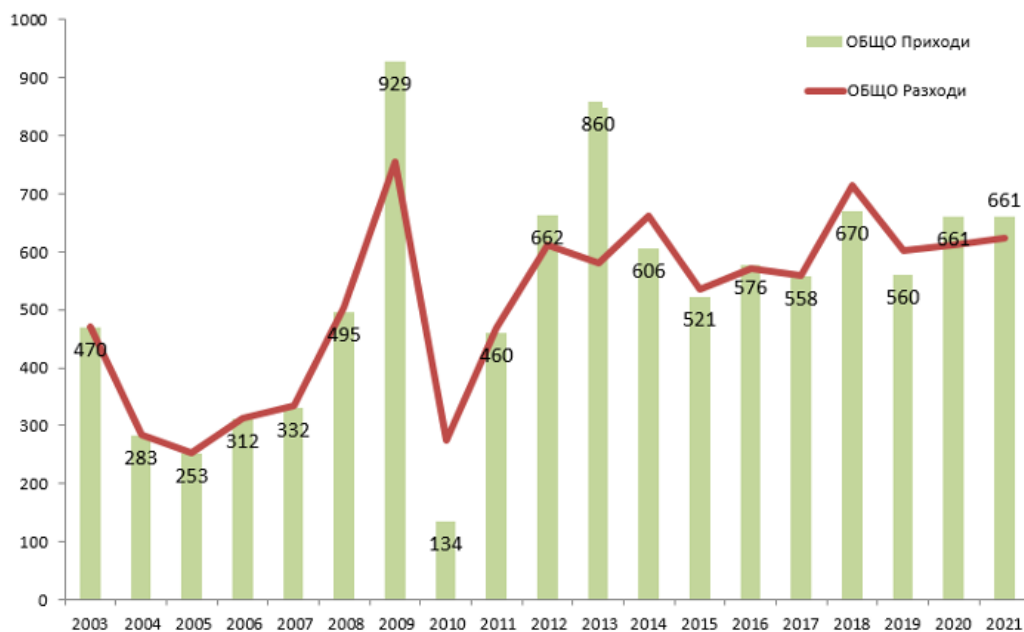
Освен публичните събития, основен инструмент на ИПИ за достигане до медиите е седмичният бюлетин на ИПИ „Преглед на стопанската политика“ (http://ime.bg/bg/pr_bg/), който излиза всеки петък с актуални коментари по икономически и правни теми.

Финанси

Общите приходи през 2021 г се запазват на нивото от 2020 г., отразявайки продължаващото възстановяване на икономиката, но и забавени плащания, отложени за 2022 г. Спад се наблюдава в приходите от консултантска дейност и от дарения. За сметка на тях, приходите от проекти регистрират увеличение, което компенсира намалението на приходите от консултантски договори и дарения.

Разходите за заплати формират над 80% от общите разходи и запазват относителния си дял за последните 6 години.

Основни финансови данни на ИПИ, хил. лв.

Основните партньори на ИПИ, които финансират дейността са:

- Фондация „Америка за България“
- Фондация за свободата Фридрих Науман
- Фонд Активни граждани на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство (ФМ на ЕИП) 2014–2021 г., финансиран от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия
- Atlas Network
- Национална пациентска организация
- ICF
- World bank
- Национална мрежа за децата
- Уницеф
- Частни компании
- Индивидуални дарители.

Повече финансова информация е достъпна на страницата на ИПИ - <https://ime.bg/bg/articles/finansowa-informaciq/>.

Работата на ИПИ се одитира от АФА ООД, съгласно решение на Съвет на ИПИ от 2001 г.